

Ökar Kalmar FF den svenska välfärden? – Elitidrottens ekonomiska värde

Denna artikel indikerar att elitidrott kan medföra en ökad befolkningsökning. Detta verkar främst gälla om elitidrotten varit etablerad under en längre tid. Den svenska elitidrotten skapar både positiva och negativa direkta och indirekta effekter. De flesta allsvenska fotbollsklubbar är samhällsekonomiskt lönsamma om vi endast analyserar deras företagsekonomiska utfall som en samhällsekonomisk approximation. Resultatet av en enkätundersökning från södra Sverige visar att invånarna är beredda att betala mellan 43 och 73 miljoner kr per år och län för att det ska finnas ett elitlag. Värdet av elitlagen beräknat genom uppgiven ideell arbetsinsats ger värden mellan ca 400 miljoner och 1 miljard/år beroende på län.

LARS BEHRENZ

är docent i national-ekonomi vid Växjö universitet. Han har bl a forskat kring effekter av arbetsmarknadspolitik och genomfört effektivitetsanalyser av samtliga svenska arbetsförmedlingskontor. lars.behrenz@vxu.se

Elitidrott berör de flesta. När Carolina Klüft tävlar i OS eller när det svenska fotbollslandslaget spelar i VM så tittar miljoner svenskar på. Privata företag och offentliga myndigheter satsar stora pengar i form av sponsring och andra former av subventioner. Allt sker med argument som: ”Vi vill förknippas med den positiva bild som elitidrott ger i media”, ”Det är bra för kommunen att det finns elitidrott, det är klart att man måste bygga en ny fotbollsarena eller en ny ishall”. Det finns många som har åsikter om den svenska elitidrottens betydelse men det finns ingen forskning om dess ekonomiska effekter för den offentliga sektorn eller för hela det svenska samhället.

Elitidrott är en komplicerad produkt. Elitidrotten skapar både positiva och negativa direkta och indirekta effekter. När man vill bedöma elitidrottens ekonomiska värde är det inte självklart vad man ska mäta. Till exempel producerar själva fotbollsmatchen välfärd genom att åskådarna är beredda att: 1) använda sin tid till att titta på aktuell match, live eller på TV, 2) resa till och från matchen, 3) betala för att se matchen, 4) spela på hur det ska gå i matchen, 5) analysera den i olika medier och 6) diskutera matchen med vänner och arbetskamrater. Förutom dessa värden skapar elitlagen värden av lite annan karaktär. Elitlagen utgör starka varumärken som många företag vill använda sig av i sin kommunikation med tänkta kunder. Fotbollsklubbar och ishockeyklubbar syns ofta i media och skapar därmed bra reklam för orten lagen kommer från vilket gynnar både företag och kommuner. Elitidrotten medför indirekta effekter t ex i form av att elitidrott kan skapa ett motionsintresse hos allmänheten. Elitidrotten har en stor del i att stora grupper ungdomar deltar i ungdomsidrott. Negativa externa effekter finns i form av t ex utslagning av ungdomar i en känslig

Studien har utförts med stöd från Sparbanksstiftelsen Kronan. Författaren tackar Fredrik Andersson och Lenart Delander för värdefulla synpunkter på en tidigare version av uppsatsen.

ålder (13–15 år) eller i form av polisbevakningen runt matcherna. Idrotts-skador skapar produktionsbortfall och vårdutgifter. Den stora betydelsen av elitidrotten som spelobjekt medför också att många människor dras med i ett spelmissbruk vilket medför kostnader för t ex behandling, prevention och förlorad produktion.

Man kan alltså tala om att elitidrotten innehåller flera dimensioner samtidigt. Det finns helt klart ett problem att etablera ”property rights” för samtliga delar av produkten elitidrott. För att använda mer mikroekonomisk teori kan man också tala om att idrottsklubbarna sysslar med ”bundling”, dvs de försöker sälja flera varor i ett paket. För olika dimensioner av elitidrott finns det olika betalningsvilja, en del saker går att dela upp och sälja var för sig medan andra är mer sammankopplade. Idrottsklubbarna har ett prisdiskrimineringsproblem. Genom att ta ut olika priser för olika grupper (prisdiskriminering) kan man få in större intäkter. Det görs i viss mån genom att erbjuda ståplats, sittplats, loger m m till olika priser vid fotbolls- och ishockeymatcher. För att även skapa ett kommersiellt värde av de emotionella dimensionerna (t ex stolthet för laget, samtalsämne på arbetsplatsen, en känsla av samhörighet och delaktighet) av sport använder man sig t ex av sponsring och försäljning av klubbartiklar som halsdukar och tröjor.

Det råder stor enighet kring elitidrottens stora betydelse, sällan presenteras dock några teoretiska och empiriska erfarenheter som stöd för de allmänna påståendena. Det finns ett stort behov av en ordentlig analys av elitidrottens olika positiva och negativa välfärdseffekter. Denna artikel ska ses som ett försök att starta en diskussion kring elitidrottens ekonomiska effekter. Valet att i huvudsak fokusera på fotboll och ishockey motiveras främst av att det blir omöjligt att hantera all elitidrott i ett sammanhang. De valda sporterna får anses vara de dominerande i svensk elitidrott med t ex klart störst medieutrymme. Om man tittar på SCBs statistik över ”antalet personer som besökt aktuell idrottsaktivitet några gånger per år” så toppas den listan klart av fotboll och ishockey med knappt 2 miljoner respektive 1,5 miljoner åskådare. Rangordningen av genomsnittliga publiksiffror per match för 2007 för elitidrott toppas av fotboll på lite över 10 000, tvåa kommer ishockey på lite över 6 000, sedan kommer ett hopp ner till Speedway på tredjeplats som har en genomsnittspublik på lite över 2 000; se Riksidrottsförbundet (2008).

1. Ekonomisk analys av elitidrott

I den ekonomiska litteraturen finns det några utländska studier kring elitidrottens mer specifika effekt på den allmänna ekonomiska utvecklingen. I den, nästan helt uteslutande, amerikanska forskningen är inriktningen på forskningsfrågeställningen oftast om en satsning på elitidrott, t ex i form av en ny arena, är den bästa möjliga investeringen för den offentliga sektorn. Resultaten av de flesta studierna anger att elitidrotten inte har posi-

tiva ekonomiska effekter; se Sandy m fl 2004 eller Andreff och Szymanski 2006. De ekonomiska analyser man hittar i litteraturen spänner över flera delområden. De flesta studierna är inriktade på att studera effekterna av att den offentliga sektorn involverar sig i stöd av t ex arenor (Siegfried och Zimbalist 2000). Även de mer breda ekonomiska studierna, som t ex Barget och Gouguet (2007), analyserar endast delar av de direkta och indirekta effekterna av elitidrott som t ex värdet av elitidrott mätt genom resekostnader och genom direkta betalningsviljor uppskattade genom intervjuer. Idrotten som en grund till fysisk hälsa är ett exempel inom den ekonomiska analysen av idrotten som endast tas upp för sig själv utan att någon använder uppgifterna i mer samlade värderingar av elitidrott; se Nys (2006) för en forskningsgenomgång. Sysselsättningseffekter påverkar både den offentliga sektorn och samhället i stort; se t ex Rosen och Sanderson (2001) för en arbetsmarknadsekonomisk analys av elitidrott. Idrott har en rad externa effekter (Cooke 1994). Exempel på positiva effekter är förbättrad hälsa och social integration, exempel på negativa externa effekter är idrottsskador/dopning och miljöpåverkan av vissa idrotter. Frågan om stora sportevenemang kan skapa en grund för lokal ekonomisk utveckling är ett annat centralt område (Baade 1996). De senaste åren har det kommit flera studier som försöker mäta någon del av idrottens värde genom att helt koncentrera sig på betalningsviljor. Människors betalningsvilja för elitidrott kan mätas på flera olika sätt och i den ekonomiska litteraturen har mätning gjorts med olika former av "contingent valuation methods"; se t ex Castellanos och Sanchez (2007) och Johnson m fl (2007).

2. Offentligfinansiell kalkyl

Att analysera de offentligfinansiella effekterna av elitidrott innebär att man måste försöka identifiera vad det är i elitidrotten som påverkar de offentliga finanserna. Gör man en offentligfinansiell kalkyl så blir det naturligtvis avgörande hur man tänker sig alternativet till elitidrott. Talar man om effekter så menar man en jämförelse med ett tänkt alternativfall, utan elitidrott. I den USA-dominerade forskningslitteraturen kring ekonomiska effekter av elitidrott får man ofta resultat som innebär att elitidrotten inte anses skapa några ekonomiska värden för t ex kommuner (Baade 1996; Baim 1994; Hudson 1999). De ekonomiska kalkyler som används utgår ofta från en offentligfinansiell investeringskalkyl där man ser om de resurser som sätts i form av t ex en ny arena skapar mervärden som inte någon annan form av investering skulle kunna skapa. Man tittar också mest på kringeffekter av själva idrottshändelsen. Effekter på restauranger, hotell och allmän kommersiell försäljning i samband med matcherna är ju bara en del av effekterna. Jag menar att man även bör försöka svara på kärnfrågan för en aktuell kommun: skapar elitidrottslaget en attraktivare stad som drar till sig fler invånare och skapar ett bättre företagsklimat vilket ökar antalet invånare och företag och därmed skatteintäkterna och den allmänna välfärden? Att

Tabell 1
Befolkningsutveckling 1968–2007

	Antal invånare		Förändring	
	1968, 1972 ^a , 1971 ^b	2007	antal	procent
”Elitkommuner”				
Gävle	83 558	92 681	9 123	11
Växjö	56 004	79 562	23 558	42
Halmstad ^a	71 862	89 727	17 865	25
Karlstad ^b	72 761	83 641	10 880	15
”Övriga”				
Eskilstuna	89 972	92 250	2 278	3
Kristianstad	64 250	77 245	12 995	20
Hässleholm ^a	47 366	49 780	2 414	5
Skövde ^b	44 081	50 197	6 116	14

Anm: a Vi använder 1972 som startår för Halmstad och dess jämförelsekommun eftersom Halmstad kom upp i allsvenskan först 1972. b Färjestad från Karlstad kom upp i elitserien 1971 och därför använder vi det startåret och det gäller även för Karlstads jämförelsekommun, Skövde.

Källa: SCB, befolkningsstatistik.

identifiera elitidrottens betydelse är givetvis inte enkelt. Vi vet inte säkert om en positiv befolkningsutveckling påverkas av eller påverkar elitidrott. Vad är hönan och vad är ägget? Med hjälp av specifika kommundata kommer vi att försöka se om det finns några indikationer på effekter av elitidrott på befolkningsutvecklingen.

I detta avsnitt ska vi studera effekterna på befolkningsutvecklingen av att man haft ett elitlag i fotboll eller ishockey. Vi försöker använda oss av kommuner som är så lika som möjligt för att därmed ta hänsyn till övriga viktiga förklaringsfaktorer till befolkningsutvecklingen. Samtliga utvalda kommuner ingår i samma kommunstruktursindelning i SCBs förvärvsregioner och definieras som ”lokala arbetsmarknader dominerade av lokala centra”. De flesta har också fått högskolor under studerandeperioden. Detta innebär att vi har tagit hänsyn till flera viktiga faktorer som kan förklara befolkningsutvecklingen över tid.

Det är givetvis svårt att studera det alternativa förloppet, befolkningsökningen för de studerade kommunerna utan elitlagen. En första approximation är att jämföra dem med utvecklingen för andra kommuner som i några väsentliga avseenden är jämförbara. Om det finns ett starkt samband mellan elitidrott och befolkningsutveckling borde det vara så att de kommuner som under lång tid haft ett elitlag vuxit mer än kommuner som aldrig haft ett elitlag. Det är svårt att hitta stora svenska centralorter som aldrig varit i allsvenskan i fotboll eller i högsta serien i ishockey men vi har hittat några som uppfyller våra kriterier: Eskilstuna, Hässleholm, Kristianstad och Skövde. Det är också svårt att hitta städer som alltid haft ett lag i allsvenskan eller i högsta serien i ishockey. Bland den utvalda kommungruppen är det bara Gävle som helt och hållet uppfyller kravet under hela perioden 1968-

2007. Vi tar dock även med Halmstad, Karlstad och Växjö som haft elitlag under nästan hela perioden.

Jämför vi befolkningsutvecklingen för de båda industristäderna Eskilstuna och Gävle så har Gävle tagit in den skillnad på ungefär 6 000 invånare som fanns 1968. Det innebär att det kan finnas en "elitidrottseffekt" av Gävles hockeyslag Brynäs på befolkningsutvecklingen. Befolkningsutvecklingen för Halmstad och Växjö är extremt stark, betydligt starkare än i jämförelsekommunerna, och det antyder också en sådan effekt i det här fallet av att de haft HBK och Öster i allsvenskan i fotboll. Växjö har ökat sin befolkning med ca 40 procent under den studerade perioden jämfört med 20 procent för Kristianstad. Skillnaden i befolkningsökning mellan Halmstad och Hässleholm hamnar också på 20 procentenheter. Om vi antar att andelen sysselsatta är ungefär lika stor i de studerade kommunerna och en del av de observerade befolkningsförändringarna beror på elitidrotten så handlar det om väldigt stora tillskott till skatteintäkterna för berörda kommuner och landsting. Därtill kommer att även den lokala BNP-utvecklingen, tillskottet till produktionen av varor och tjänster, påverkas positivt. Skillnaden i befolkningsutveckling mellan Karlstad och Skövde från 1971 till 2007 är väldigt liten, endast en procentenhet. Sammantaget kan man dock hävda att "elitidrottskommunerna" har haft en bättre befolkningsutveckling jämfört med de kommuner som inte haft något elitlag i fotboll eller ishockey under den studerade perioden. Självklart är det inte lätt att identifiera elitidrott bland allt annat som händer i en kommun som påverkar befolkningsutvecklingen så man får vara försiktig med tolkningarna.

Övriga offentligfinansiella effekter av elitidrott

Den offentliga sektorn kan påverkas av elitidrott på en hel rad olika sätt. Sjukvården påverkas varje dag av de skador som måste behandlas. Polisbevakningen under allsvenska fotbollsmatcher är omfattande; värderar man varje polisarbetstimme till 500 kr uppgick totalkostnaden, enligt SVTs Rapport, för 2007 till över 60 miljoner kr. Om elitidrotten påverkar folkhälsan genom att motionsidrott får ett lyft kan detta ge stora positiva effekter för den offentliga sektorn, både i termer av ökade skatteintäkter och i form av minskade utgifter för vård och omsorg. Det finns studier som visar att elitidrottande ungdomar mår bättre, har större framtidstro och är lyckligare (Riksidrottsförbundet 2005). Givetvis kan sociala aspekter av elitidrotten ha effekter på de offentliga finanserna. Det är dock väldigt svårt att bedöma om det är fråga om exogena faktorer eller om det man förklarar är endogent, dvs det kan vara så att de som mår bättre, är lyckligare och har en bra social situation söker sig till elitidrotten och det är därför man hittar dessa samband. Det finns många frågeställningar kring elitidrottens allmänna effekter på den offentliga sektorn som kräver en bättre forskningsansats för att verkliga kunna prövas.

3. En samhällsekonomisk analys av elitidrott

Det samhällsekonomiska värdet av elitidrott är inte lätt att reda ut. Nationalekonomins metodbidrag för att bedöma en verksamhets samhällsekonomiska effektivitet är s k *cost-benefit-analys*. Det första steget innebär att man tydligt måste definiera vad som ska studeras, vad menar man med elitidrott? Vad är det som produceras och vilka blir då potentiella vinnare och vilka är förlorare? Det andra steget går vidare med att försöka identifiera alla tänkbara effekter av elitidrott för samhället Sverige. Det blir här viktigt att hitta strategier för att verkligen kunna identifiera vad elitidrotten i sig själv har bidragit med. Undanträngningseffekter blir också centrala i de fall man studerar effekterna av någon offentlig insats som t ex ett arenabygge.

En samhällsekonomisk bedömning av elitidrott utgår från den betalningsvilja som finns bland invånarna. Samhället Sverige blir rikare om värdet av det liv vi har ökar. Kan vi identifiera ett samband med en ökad behovstillfredsställelse av livet med elitidrott som är större än de kostnader som elitidrotten för med sig har vi lyckats hitta en positiv samhällsekonomisk effekt. I denna artikel ska vi använda oss av två huvudsakliga instrument för att bedöma elitklubbars samhällsekonomiska värde. 1) Det företagsekonomiska resultatet för föreningarna är en viktig del i bedömningen av dess samhällsekonomiska värde. I klubbarnas redovisning av sina intäkter finns positiva samhällsekonomiska värden uttryckta genom t ex publikintäkter och olika former av sponsring. I elitklubbarnas redovisning av sina utgifter finns reala samhällsekonomiska kostnader i form av t ex löner och lokalhyror. 2) Analyser av en enkätundersökning som försöker bedöma betalningsviljan av förekomsten av elitidrott. Värdet av att det finns en elitklubb i det län man bor i mäts dels genom att be respondenterna ange vad man skulle kunna tänka sig att betala per år för att det finns ett elitlag i hans eller hennes favoritsport, dels genom utbudet arbete för elitidrott i form av uppgivna ideellt arbetade timmar för att stödja elitidrott.

*Elitfotbollsklubbarna som företag*¹

Elitfotbollen har blivit allt mer professionaliserad över tiden. I dag kan man betrakta elitklubbarna som kommersiella mellanstora företag. Utvecklingen på den svenska "fotbollsmarknaden" går väldigt snabbt. Från 1997 fram till 2007 har de totala driftsintäkterna för de allsvenska fotbollsklubbarna ökat från 262 till 803 miljoner, alltså en ökning med ungefär tre gånger på 10 år! Ungefär 85 procent av klubbarnas intäkter kommer från fyra stora poster: publik (25 procent), reklam och sponsring (25 procent), tips/media (20 procent) och spelarförsäljningar (20 procent). Kostnadsandelen är väldigt konstant över de senaste åren på 2000-talet. Lönekostnaderna utgör över hälften av kostnaderna. Andra stora utgiftsposter är match och träning (15 procent) och administration och reklam/sponsring (10 procent).

¹ Källa: Sahlström (2000-2007).

Tabell 2
Resultat Kalmar FF,
miljoner kr

	Intäkter	Kostnader	Resultat*	Spelarom- sättning	Extraordinära poster/bok- slutsdispositio- ner och skatt	Driftresultat
2000	14,8	13,5	+1,3	+2,1	-0,2	-1,0
2001	14,5	15,7	-1,2	-1,2	0	0
2002	24,0	19,9	+4,1	-1,2	+0,2	+5,5
2003	15,5	20,6	-5,1	-0,9	0	-4,2
2004	26,0	25,0	+1,0	-2,1	-0,3	+2,8
2005	30,1	30,0	+0,1	-2,7	-0,4	+2,4
2006	39,3	35,0	+4,3	-1,1	-0,2	+5,2
2007	61,7	38,5	+22,9	+18,3	0	+4,6

* Här ingår också finansnetto.

Källa: Sahlström (2000-2007).

Låt oss nu analysera en enskild elitklubbs ekonomi för att visa hur den analysen kan användas för att bedöma kärnan av elitklubbarnas samhälls-ekonomiska värde.

Kalmar FF har under 2000-talet spelat i allsvenskan 2002 och 2004 och framåt. Det förklarar ökningen av intäkterna mellan 2001 och 2002 och mellan 2003 och 2004. Däremot kan man observera att kostnaderna inte går ner utan man har en ganska stor förlust 2003. Det ekonomiska utfallet för Kalmar FF är positivt från 2004 och framåt. Man finansierar de årliga spelarköpen med ett positivt driftsresultat. Ett driftsöverskott på ca 5 miljoner för 2006 och 2007 indikerar i samhällsekonomiska termer att Kalmar FFs verksamhet uppfattas vara värd mer än de kostnader som finns för att bedriva den. En hel rad olika samhällsekonomiska intäkter och kostnader finns inbakade i årsredovisningen för en fotbollsklubb. Intäkter till klubbarna i form av publikintäkter, subventioner från företag och myndigheter samt medias sändningsavgifter till klubbarna ger indikationer om det samhällsekonomiska värdet genom att det finns en betalningsvilja som medfört intäkter till Kalmar FF. Löner, hyror och andra kostnader ger indikationer på alternativa värden av de resurser som fotbollen tar i anspråk. Om inte de indirekta effekterna av elitfotbollen i Kalmar är kraftigt negativa så finns det positiva samhällsekonomiska värden.

Vad finns det mer att beräkna vad gäller elitfotbollens samhälls-ekonomiska värde?

Vi har nu analyserat en elitklubbs företagsekonomiska utfall. Detta är en bra grund för en analys av dess samhällsekonomiska betydelse. Det finns dock åtskilliga betalningsviljor och samhällsekonomiska kostnader för de betraktade lagen som inte kommer med i den företagsekonomiska analysen. Vi ska nu analysera betalningsviljan med hjälp av ett enkätmaterial.

Tabell 3
Den totala betalningsviljan för att det i olika län ska finnas ett elitidrottslag i favoritsporten

	Undersöknings- materialet, kr/år. ^a	Betalningsvilja per person, kr/år.	Hela länet, miljoner kr/år. ^b
Halland	278 100	352	73,2
Kalmar	278 652	375	63,6
Kronoberg	262 296	326	43,2
Blekinge	258 372	360	39,6

Ann: ^a Den första siffran anger den totala betalningsviljan/år för dem som svarat på enkäten. ^b Beräkningarna bygger på folkmängderna i åldern 16-75 år 2006: Kronobergs län hade 130 700 i åldern 16-75 år, Kalmar län hade 171 101 i åldern 16-75 år, Blekinge län hade 111 075 i åldern 16-75 år och Hallands län hade 208 505 i åldern 16-75 år.

Källa: Enkätresultat, obundet slumpmässigt urval om 1 500 personer mellan 16 och 75 år i Hallands, Blekinge, Kronobergs och Kalmar län.

Indirekta effekter för individen

Värdet av att ha ett elitlag i det län man bor i analyseras här genom att betrakta elitidrott som en kollektiv vara. Elitlagen kan ge befolkningen intäkter utan att de någon gång har varit på en match. Man läser om laget i tidningen och delar stadens stolthet när laget vinner matcher och syns och hörs i media. En slags civil stolthet kan skapas genom elitlaget; städer med ett elitlag i fotboll eller ishockey kommer då att ha en högre livskvalité än andra städer (Carlino och Coulson 2004). Författarna argumenterar för att detta kan mätas genom någon form av kompenserad ökad välfärd. I denna analys mäter vi denna dels genom att fråga vad man är beredd att betala i pengar för att det ska finnas ett elitlag i personens favoritsport i det län man bor i, dels genom att undersöka hur mycket man är villig att bidra med i form av ideell arbetstid.

Analyserna bygger på ett stort enkätmaterial. Enkäten skickades ut till ett obundet slumpmässigt urval om 1 500 personer mellan 16 och 75 år i Hallands, Blekinge, Kronobergs och Kalmar län. Det sammanlagda urvalet bestod följaktligen av 6 000 personer i fyra olika län. Det sammanlagda antalet besvarade enkäter uppgick till 3 163, medan det totala urvalet, efter att vi hade tagit bort svarsoförmögna och avflyttade, bestod av 5 889 personer. Följaktligen uppgick nettosvarsfrekvensen till 54 procent.

Resultaten antyder att varje person i materialet skulle kunna tänka sig att betala ungefär 350 kr per år för att det ska finnas ett elitlag i hans eller hennes favoritsport i det län man bor i. De totala värdena för hela län får vi genom att räkna upp beloppen med antalet invånare i åldern 16-75 år och då får vi mellan 43 och 73 miljoner per år beroende på antalet invånare i länen. Betalningsvilja kan uttryckas i fler termer än bara i ett hypotetiskt belopp mätt i antal kronor. Vi har också undersökt hur många timmar per vecka man är beredd att ideellt stödja elitidrott.

Betalningsviljan i form av ideellt arbetade timmar för att stödja elitidrott har de lägsta siffrorna för de tre kategorier vi undersökt (ungdomsidrott, motionsidrott och elitidrott). Ett undantag är dock Kalmar län där

	Blekinge län	Kalmar län	Kronobergs län	Hallands län
0 tim, %	72	76	80	76
1-2 tim/v, %	15	11	12	12
3-5 tim/v, %	8	7	6	7
Mer än 5 tim/v, %	5	5	2	5
Medelvärde, tim/v	1,05	1,38	0,62	0,96
Samhällsekonomiskt värde miljoner kr/år.	558	1 100	388	958

Tabell 4
Antal timmar ideellt arbete för att stödja elitidrott i resp län

Källa: Enkätresultat, obundet slumpmässigt urval om 1 500 personer mellan 16 och 75 år i Hallands, Blekinge, Kronobergs och Kalmar län.

elitidrott får högre värden än motionsidrott. Skillnaderna mellan länen är ganska stor och det kan eventuellt bero på hur bra det går för aktuellt elitlag just nu. Om vi ska omsätta det uppgivna ideella arbetsutbudet i termer av ett samhällsekonomiskt värde behöver vi värdera tiden. Att mäta värdet av fritid är inte enkelt; se t ex Larson (1993). Man kan använda en värderingsprincip som innebär att man mäter vad det kostar att köpa in det man ska göra, t ex sälja korv. En annan metod att mäta tid utgår från en alternativkostnadsmodell som mäter vad man hade kunnat ha för inkomst för en ytterliggare arbetad timme. Värdet av fritid när man ska använda den till att bedriva ”annan fritid” i form av att hjälpa ett elitlag på något sätt bör enligt vissa vara lägre än lönen. I denna analys använder vi oss av en alternativkostnadsberäkning för tid. Om man inte jobbar ideellt med idrott så skulle man kunna göra något annat och detta ”annat” antas vara värt lika mycket som en ytterliggare arbetstimme vilket är vårt mått på alternativkostnaden för tid. Vi räknar med ett alternativt värde på 92 kr/timme som kommer från den genomsnittliga nettotimplönen för en arbetare i privat sektor; se SCBs statistikdatabas. Vi använder sedan medelvärdena för dem som svarat på enkäten och räknar upp dem med den totala befolkningen i åldern 16–75 år i de olika länen. Det totala samhällsekonomiska värdet skulle då beräknas genom att använda följande beräkningsmodell: värdet av tid per timme multiplicerat med genomsnittligt ideellt arbetsutbud för elitidrott multiplicerat med antal invånare i aktuellt län. För Kronobergs län får vi då: $92 * 0,62 * 52 * 130\ 700 = 387\ 666\ 656$ per år. Resultaten visar på en stor outnyttjad arbetsvilja som elitklubbarna borde bli bättre på att ta tillvara.

Resultaten av de olika måtten på det kompenserade värdet av att ha ett elitlag där man bor skiljer sig åt. Den stora skillnaden kan antingen bero på att måtten mäter olika saker eller på att priset på fritid är satt för högt. Skulle värdet av fritiden vara 10 kr i stället för 92 kr skulle de båda metoderna ge ungefär samma resultat.

Övriga indirekta effekter för individen

Den befolkningsökning som vi hittade indikationer på i avsnittet om de offentliga finansiella effekterna handlar i ett samhällsekonomiskt perspektiv

endast om en omfördelning mellan olika regioner i landet. Det som vi däremot bör ta upp i detta sammanhang är olika typer av indirekta effekter som påverkar individerna i samhället. Om elitidrotten ökar ungdomars vilja att ägna sig åt idrott kommer det att få effekter både socialt och medicinskt. En viktig samhällsekonomisk fråga blir om elitidrotten påverkar BNP positivt eller negativt. Skulle man kunna belägga en effekt på utvecklingen av produktionen av varor och tjänster i ett land av storleken eller utbredningen av elitidrott skulle detta vara väldigt betydelsefull kunskap. Hur skulle då effekten på BNP kunna se ut? Man kan tänka sig att förekomsten av elitidrott främjar allmänhälsan och därmed befolkningens produktionsförmåga genom större intresse för motionsidrott. Man kan tänka sig att erfarenheterna inom idrotten skapar en ökad kompetens av laganda m m som innebär att arbetskraften får en högre kompetens. Man kan givetvis även tänka sig negativa effekter på BNP.

4. Sammanfattande kommentarer

Elitidrott har ett stort genomslag i vårt samhälle. Trots detta vet vi väldigt lite om den svenska elitidrottens ekonomiska betydelse. Denna artikel har försökt starta en vetenskaplig diskussion av elitidrottens ekonomiska effekter som påverkar såväl den offentliga sektorn som hela samhället Sverige.

Den offentliga sektorn förväntas ta ett stort ansvar för elitidrotten i kommunen. Det handlar om byggande och skötsel av stora arenor och det handlar om stöd till ungdomsverksamhet kopplat till elitlagen. Att sätta kommunen på kartan och skapa en positiv bild av kommunen är en viktig fråga för varje kommun och där kan givetvis elitidrotten hjälpa till. Våra beräkningar i denna uppsats ger ett visst stöd för att elitidrott kan medföra en ökad befolkningsökning vilket betyder stora positiva effekter för enskilda lokala offentliga organ som t ex kommuner och landsting. Detta verkar dock främst gälla om elitidrotten varit etablerad under en lång tid. Studerar man kommuner där elitidrotten har funnits kortare perioder finner vi inte några riktigt entydiga resultat. I övrigt finns det flera andra tänkbara både positiva och negativa värden för den offentliga sektorn av elitidrott.

De samhällsekonomiska effekterna av svensk elitidrott är intressanta men svåra att reda ut. Om man börjar med att betrakta idrottsklubbarna som företag så kan vi se det ekonomiska utfallet som en första approximation av klubbarnas värde. På intäktssidan finns publikintäkter, sponsring, TV-avtal m m som representerar en värdering av enskilda individer, företag och den offentliga sektorn av elitidrott. Dessa värden ställs mot de kostnader som finns för att driva föreningarna som är reala kostnader med ett alternativt samhällsekonomiskt värde. Med en sådan grov analys skulle de flesta allsvenska fotbollsklubbarna vara samhällsekonomiskt lönsamma. Givetvis finns det många extra samhällsekonomiska effekter som inte finns med i lagens årsredovisningar. Mycket tyder på att elitidrott bäst analyseras som en kollektiv vara. I rapporten presenterar vi resultat från en stor enkätstu-

die med ett representativt urval av befolkningen i fyra län. Vi försöker här bli mätta hur invånarna värderar att bo i ett län med ett elitlag i närheten. Resultaten anger värden på mellan 43–73 miljoner kr/år när vi mäter den direkta betalningsviljan i pengar för att ha ett elitlag i det län man bor i. Ett annat sätt att räkna ut värdet av elitlagen är att beräkna vilket arbetsinsats i timmar de är beredda att hjälpa klubben med. Översätter man dessa timmar till ekonomiska värden handlar det om mellan ungefär 400 miljoner och 1,1 miljarder kr/år, beroende på vilket län det gäller. Det finns också en hel rad andra förhållanden som kan påverka det samhällsekonomiska värdet av elitidrott. Eventuella effekter på bruttonationalprodukten på grund av förbättrad hälsa och/eller bättre humankapital till följd av erfarenheter från idrotten skulle vara väldigt intressanta att försöka klarlägga.

Andreff, W och S Szymanski (2006), *Handbook on the Economics of Sport*, Edward Elgar, Cheltenham.

Baade, R A (1996), "Professional Sports as a Catalyst for Metropolitan Economic Development", *Journal of Urban Affairs*, vol 18, s 1-17.

Baim, D (1994), *The Sports Stadium as a Municipal Investment*, Greenwood Press, Portsmouth.

Barget, E och J-P Gouguet, (2007), "The Total Economic Value of Sporting Events – Theory and Practice", *Journal of Sports Economics*, vol 8, s 165-182.

Carlino, G and E N Coulson (2004), "Compensating Differentials and the Social Benefits of the NFL", *Journal of Urban Economics*, vol 56, s 25-50.

Castellanos, P och J M Sanchez (2007), "The Economic Value of a Sports Club for a City: Empirical Evidence from the Case of a Spanish Football Team", *Urban Public Economics Review/Revista de Economia Publica Urbana*, nr 7, s 13-39.

Cooke, A (1994), *The Economics of Leisure and Sport*, Routledge, London.

Hudson, I (1999), "Bright Lights, Big City: Do Professional Sports Increase Employment?", *Journal of Urban Affairs*, vol 21, s 397-407.

Johnson, B K, J C Whitehead, D S Mason och

G J Walker (2007), "Willingness to Pay for Amateur Sport and Recreation Programs", *Contemporary Economic Policy*, vol 25, s 553-564.

Larson, M D (1993), "Separability and the Shadow Value of Leisure Time", *American Journal of Agricultural Economics*, vol 75, s 572-577.

Nys, J-F (2006), "Physical Activity, Sport and Health", i Andreff, W och S Szymanski (red), *Handbook on the Economics of Sport*, Edward Elgar, Cheltenham.

Riksidrottsförbundet (2005), FoU-rapport 2005:5, "Idrottens sociala betydelse", Riksidrottsförbundet, Stockholm.

Riksidrottsförbundet (2008), *Årsredovisning 2007*, Riksidrottsförbundet, Stockholm.

Rosen, S och A Sanderson (2001), "Labour Markets in Professional Sports", *Economic Journal*, vol 111, s F47-68.

Sahlström, K (2000-2007), "Analys av allsvenska klubbars ekonomi", delrapporter för perioden 2000-2007, Svenska Fotbollsförbundet, Solna.

Sandy, R, P J Sloane och M S Rosentraub (2004), *The Economics of Sport – An International Perspective*, Palgrave, Basingstoke.

Siegfried, J och A Zimbalist (2000), "The Economics of Sports Facilities and Their Communities", *Journal of Economic Perspectives*, vol 14, s 95-114.

REFERENSER